GEMEENTE Arnhem

Datum : 15 juni 2022
Zaaknummer : 651748
Contactpersoon : Margriet Snijders
Telefoonnummer : 026 3774812

Groene Metropoolregio
t.a.v. de voorzitter en leden Algemeen Bestuur
Nijverheidsweg 2a
6662 NG Elst

Onderwerp: Zienswijze jaarverslag 2021 en regionale agenda 2023-2025 en begroting 2023-2026 GMR

Geachte voorzitter en leden van het Algemeen Bestuur,

Op 13 april 2022 ontvingen wij van u de concept jaarstukken 2021 van de GMR en de concept regionale agenda 2023-2025 en de begroting 2023-2026 van de GMR.

U heeft ons gevraagd hierover onze zienswijze kenbaar te maken voor 24 juni 2022. Met deze brief voldoen wij aan dit verzoek. Gezien de samenhang tussen de documenten en uit praktisch oogpunt kiezen wij er voor om dit te doen in een gecombineerde brief.

Onze gemeenteraad heeft op 15 juni 2022 met deze zienswijze ingestemd.

Onze zienswijze is overwegend positief. Wij geven u over de regionale agenda en begroting een aantal opmerkingen mee waarvan wij u vragen deze te betrekken bij het opstellen van de definitieve stukken. In deze brief lichten wij dit toe. De specifieke opmerkingen per opgave vindt u in de bijlage onder aan deze brief.

Concept jaarverslag 2021 GMR
Wij hebben kennisgenomen van de jaarstukken 2021 van de GMR en vastgesteld dat u zowel in de opbouw van de organisatie als bij de vijf regionale opgaven goede resultaten heeft geboekt in het eerste jaar, ondanks het feit dat gewerkt is met een beperkte begroting, waarin nog geen opgavengelden waren verwerkt.

Wij stellen het op prijs dat u, naast de verantwoording van de begrote activiteiten die vooral de organisatie betroffen, ook een korte inhoudelijke terugblik heeft opgenomen in uw jaarverslag. U laat hiermee enerzijds zien hoe de activiteiten vanuit de ‘oude’ regio-organisatie op verschillende onderdelen zijn voortgezet, en ook dat u erin geslaagd bent om met beperkte middelen al nieuwe zaken op te pakken rond de verschillende opgaven en de speerpunten verder te laden en van goede inhoud en activiteiten te voorzien.

U heeft ook hard gewerkt aan het inregelen van de werkwijze met de bestuurlijke opgaveteams en de ambtelijke ondersteuning, aan de communicatie met de voltalige colleges van de regiogemeenten, het betrekken en informeren van de gemeenteraden en niet te vergeten de opstart van de regioagendacommissie van raadsleden. Ook de positionering en profilering van de GMR is goed uit de startblokken gekomen, voortbouwend op wat er lag vanuit Bureau Brussel en verschillende lopende lobbytrajecten. Er ligt nu een brede lobbyagenda, en er zijn al veel activiteiten op ondernomen en resultaten geboekt. We noemen de lobby voor de A12-corridor in Brussel en kijken met interesse naar de ontwikkelingen in de verbinding met Duitsland, ook met het oog op de komende Interreg VI periode. Al met al kunnen we trots zijn op de start en activiteiten van de Groene Metropoolregio in 2021.

U geeft aan dat de jaarrekening 2021 een positief resultaat heeft van € 331.012. In de jaarrekening heeft u hierbij het volgende voorstel opgenomen:
- algemene reserve verhogen met € 100.000 (conform art.31 GR)
- vormen van een bestemmingsreserve € 231.012 voor verder inrichten regiobureau en versneld uitvoeren van de volgende activiteiten:
  - Position paper Logistiek
  - Groen/blauw raamwerk
  - Kwartier maken circulair bouwen

In het memo *Onderbouwing rekening overschot* licht u dit voorstel nader toe.
- De verhoging van de algemene reserve is in lijn met het gestelde en toegestane in de gemeenschappelijke regeling.
- De vorming van de bestemmingsreserve ten aanzien van de opbouw van het regiobureau wordt verantwoord vanwege de vertraagde organisatieopbouw in 2021 en de rem op de uitgaven in het tweede half jaar 2021. Wij herkennen deze argumenten. De vertraagde opbouw hing samen met alle aandacht die in het eerste half jaar heel sterk op de inhoud gericht (uitwerken regionale agenda en het goed opbouwen van de werkwijze hierom heen). De rem op de uitgaven hing samen met de onduidelijkheid over de hoogte van de opgavenbudgetten die nog veelal bij verschillende regiogemeenten waren gestald vanuit de oude situatie. Wij waarderen de behoedzaamheid waarmee u dit eerste jaar met uw middelen bent omgegaan en zijn hiermee akkoord.
- Ook het versnellen van enkele speerpunten binnen de opgaven (ca € 130.000) wordt in het memo onderbouwd. U stelt dat in dit lopende jaar 2022 een aantal projecten binnen de regionale agenda 2022 door diverse oorzaken in een stroomversnelling zijn gekomen. Per project licht u dit nader toe in het al genoemde memo Onderbouwing rekeningoverschot. Op basis hiervan willen wij met deze bestemming akkoord gaan. Door dit nu te regelen via de bestemmingsreserve en via het concept-jaarverslag voor te leggen aan de regiogemeenten worden ook extra administratieve en bestuurlijke handelingen (eerst het geld teruggeven en daarna opnieuw vragen) voorkomen.

Samenvattend geven we een positieve zienswijze af op de jaarstukken 2021 van de GMR.

Concept regionale agenda 2023-2025 en conceptbegroting 2023-2026 GMR
We hebben kennisgenomen van de concept regionale agenda en begroting van de Groene Metropoolregio. In deze zienswijze geven wij eerst een aantal algemene punten aan. Daarna gaan wij per opgave nog op een aantal punten specifiek in.

Meerjarig, ambitie helder beschreven, agenda bouwt voort op 2022
We zijn blij dat deze regionale agenda- en begroting nu meerjarig van karakter is. Veel opgaven en activiteiten hebben immers een langere looptijd en vragen op inhoud en qua kosten om een langjarige planning. Ook voor de partners met wie wordt samengewerkt en met het oog op externe financiering is dit van belang.

De inleidende hoofdstukken brengen de ambities van de Groene Metropoolregio opnieuw voor het voetlicht, met de grote opgaven waar we als regio voor staan als belangrijke drijfveren en urgentie om deze samenwerking met energie voort te zetten. We zien een consistente doorontwikkeling van de ingeslagen weg in 2021 en 2022.

Regionale agenda vormt goede basis voor lobby en samenwerking met partners
De regionale agenda geeft een goed beeld van de inspanningen die worden verricht op public affairs- en lobbygebied. De regionale agenda zelf is hierbij een belangrijke sleutel. Met deze agenda in de hand kan de regio immers een krachtiger lobby voeren en een betrouwbare partner zijn in de samenwerking met provincie, Rijk, Europa en andere partijen. De regio heeft een heldere lobbyagenda uitgerold en hier wordt mee gewerkt in samenspraak met partners als provincie Gelderland en The Economie board en de regio Food Valley.

Samenhangend werken aan ruimtelijke opgaven maakt urgentie versterkte samenwerking goed duidelijk
Wij staan graag kort stil bij hoofdstuk 2 van de regionale agenda. In dit hoofdstuk geeft u een goed inzicht in het proces van de verstedelijkingsstrategie, de gebiedsuitwerkingen en het toewerken naar het verstedelijkingsakkoord met het Rijk. Het schetst vooral de reikwijdte van de ruimtelijke opgaven en de urgentie om hier samenhangend in te handelen en de goede afwegingen te maken. Dat we dit vanuit de stevige regionale samenwerking, die we met de Groene Metropoolregio hebben ingezet, beter kunnen waarmaken dan vanuit de eerdere lichte samenwerking, is een belangrijk gegeven. De schaalsprong die we hebben gemaakt in de regionale samenwerking is bij uitstek dienend aan de grote ruimtelijke opgaven en de hier gestelde ambitie om te komen tot een goede balans tussen landschap en stad in onze regio.

Ten aanzien van de kostenverhoging opgaven vragen wij nadere toelichting
De opgavenbegroting laat een flinke kostenstijging zien. U verklaart dit deels uit indexering, deels uit het ‘intillen’ van middelen in de regionale begroting die we als regiogemeenten al samen opbrachten en deels uit extra gelden die nodig zijn voor de opgaven. In het bijgevoegd document ‘Onderbouwing ontwikkeling inwonersbijdrage 2023’ heeft u dit op een rij gezet. U geeft hierin aan dat de huidige ‘uitzetting’ van de begroting ook te wijten is aan de opstartperiode van de GMR en dat er nu meer zicht is op wat feitelijk nodig is om de speerpunten en activiteiten te kunnen waarmaken en er dus inzichtelijker begroot kan worden.

Verder kondigt u in uw aanbiedingsbrief bij de regionale agenda en begroting een bestedingsplan aan voor medio september, waarin per opgave de activiteiten, kosten en te behalen resultaten voor het komende jaar meer in detail beschreven zullen worden.

Wij merken hierover het volgende op:
- We vinden de onderbouwing van de verhoogde inwonersbijdrage te globaal, in de begroting zelf en in de betreffende notitie. Het geeft een indruk van de oorzaken van de verhoging plus een aantal voorbeelden. We missen hier de scherpte die we nodig hebben om een goede afweging te maken.
- We zouden daarom graag zien dat de aparte onderbouwing in de begroting zélf wordt verwerkt en daar als heldere toelichting wordt gepresenteerd, zo mogelijk per opgave. Waar wordt het extra geld aan besteed en wat levert het ons op?
- Het nog op te stellen bestedingsplan wordt medio september opgeleverd en zal de activiteiten, kosten en te behalen resultaten meer gedetailleerd beschrijven. Voor de ‘nieuwe kosten’ vragen we u om dit in de begroting al zo helder mogelijk te maken.
- We vinden het niet vanzelfsprekend om de regionale begroting en - activiteiten jaarlijks te laten groeien. De onderbouwing en urgentie moet daarbij altijd stevig zijn, de agenda uitnodigend en urgent, zodat de regiogemeenten een goede afweging kunnen maken.

Specifieke punten per opgave
In de bijlage onderaan deze zienswijzebrief vragen wij uw aandacht voor een aantal specifieke opmerkingen per opgave. Deze zijn technisch van aard, dan wel gericht op verduidelijking en aanscherping van de agenda.

Intentie om in te tekenen op alle vijf de opgaven
We geven tenslotte aan dat we de intentie hebben om in te tekenen op de vijf opgaven. De GMR zet op hoofdlijnen in 2023 en verder de activiteiten en samenwerking voort zoals die in 2022 zijn ingezet en waarvoor Arnhem toen integraal heeft ingetekend. Het geheel boezemt vertrouwen in op inhoud en op

de regisserende en faciliterende rol van het regiobureau. Het finale besluit hierover, en de onderbouwing die daar wat ons betreft onderdeel van uit maakt, zullen wij in het najaar op basis van de definitieve regionale agenda aan onze raad voorleggen

Tot slot, wij vertrouwen erop met deze zienswijze bij te dragen aan het opstellen van de definitieve jaarstukken en de regionale agenda en begroting. We vernemen graag uw reactie in de vorm van de gebruikelijke zienswijzenota.

Bij de uitvoering van uw taken wensen wij u veel succes.

Hoogachtend,
Het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

- De bijlage 'opmerkingen per opgave' vindt u op de volgende pagina.

Bijlage: Opmerkingen per opgave
Bijlage bij de zienswijzebrief m.b.t. de regionale agenda en begroting

Verbonden regio
Bij de opgave Verbonden regio zien we dat de koers die in 2019 is ingezet met het ambitiedocument 'Duurzame mobiliteit en bereikbaarheid' ook in de regionale agenda 2023-2025 verder wordt voortgezet. De agenda is herkenbaar en logisch en past goed bij onze gemeentelijke ambities en opgaven.

Productieve regio
Wij zien dat de opgave productieve regio verder werkt aan de speerpunten uit de agenda van 2022, met dien verstande dat het speerpunt duurzame logistiek nu verdeeld wordt over meerdere opgaven. Deze punten en de activiteiten die in de regionale agenda beschreven zijn zetten de ingezette koers uit 2022 voort en het zijn ook bezien vanuit de Arnhemse economische agenda de goede thema's.

In de zienswijze geven wij mee:
- Het is belangrijk om het thema duurzame logistiek goed te borgen onder Productieve regio gezien de economische waarde ervan voor dienstverlening voor zowel burgers als bedrijven.

Ten aanzien van het speerpunt ondernemerschap MKB:
- Het project economische Voucher loopt door tot en met 2023. Dit project stond in 2022 nog benoemd in de begroting maar is voor 2023 niet meer te vinden in zowel de begroting als de beschrijving in de agenda.

Bij het speerpunt human capital:
- Wij merken graag op dat we tevreden zijn over de opgeleverde regionale human capital agenda die onlangs is opgeleverd. De agenda is in lijn met de Arnhemse doelen en we gaan er graag samen met de regiogemeenten en partners mee aan de slag.

Het speerpunt doorontwikkeling Health & Hightech en Energy tot (inter)nationale clusters wordt in de agenda omschreven maar zal qua uitvoering vooral bij de 'civic entrepreneur' van de Economic Board komen te liggen. In deze zienswijze geven we hierover het volgende mee.
- Belangrijk is wel dat hier goed vinger aan de pols wordt gehouden vanuit de regio zodat inzet impact heeft op de gehele regio en nauw aangesloten blijft bij de andere speerpunten.

Onze algemene indruk van het speerpunt toekomstige werklocaties is dat dit voor Arnhem herkenbare en benodigde ontwikkelingen en acties zijn. Wij geven u de volgende punten mee.

- Door de grote ruimtevraag vanuit verschillende functies, met name vanwege de grote woningbouwbehoefte, ontstaat er steeds meer een strijd om de schaarse ruimte. De werklocaties komen meer en meer onder druk te staan. Enerzijds doordat er transformatie- en herontwikkelingsverzoeken komen (bijvoorbeeld van kantoorpanden), vooral voor wonen. Anderzijds doordat steeds meer diverse functies zich op bedrijventerreinen willen vestigen, omdat andere locaties minder voorhanden zijn. Het is belangrijk dat er bij de monitoring van het RPW en het nieuwe RPW aandacht is voor deze problematiek en het belang van ‘werken’ wordt benadrukt, als ook efficient ruimtegebruik in de regio.
- Er is in het IOW afgesproken dat we in het (nieuwe) RPW ook de categorieën die vallen onder perifere detailhandel en grootschalige detailhandel moeten heroverwegen, omdat er veel ontwikkelingen in de markt zijn en in de wijze waarop gemeenten in Nederland met pdv/gdv omgaan.
- De eerste flitszorgdiensten hebben zich geprofileerd met bezorging binnen 10 minuten. Inmiddels hanteren ze die belofte niet meer, omdat de eenzijdige nadruk op ‘snelheid’ een verkeerde connotatie geeft. Als overheden moeten we helpen dit beeld te veranderen. Pas de tekst daarom aan in ‘bezorging in minuten’.

Circulaire regio
Ook hier zet de regionale agenda de huidige koers voort.

Voor wat betreft het speerpunt circulaire bouw en infrastructuur kunnen we ons vinden in de doelen: circulaire woningbouw, alles circulair aanbesteden en het ontwikkelen van een regionaal ecosysteem om dit te faciliteren. We geven daarbij de volgende specifieke punten mee.

- Het is wenselijk dat het uitvoeringsprogramma ‘Duurzaam GWW’ goed geëvalueerd wordt en al dan niet voortgezet wordt. Dit is niet direct terug te vinden onder ‘wat gaan we daarvoor doen’.
- Met uitzondering van de circulaire impactladder en het aantrekken van de projectmanager conceptueel en circulair bouwen, zijn de actiepunten wel erg passief. ‘kennis delen’, ‘verbinden’ en ‘faciliteren’ wordt veel genoemd, maar wat dit praktisch betekent wordt niet uitgewerkt. Willen we niet juist ook samen kennis ‘genereren’, bijvoorbeeld door onderzoek te laten doen en regionaal circulaire criteria voor inkoop/aanbestedingen en de woningbouw af te stemmen?
- Daarnaast zijn een aantal van de concrete actiepunten, zoals de inzet van een projectmanager op conceptueel en circulair bouwen al gepland voor 2022, en niet voor 2023-2025. Wat er in 2023-2025 gaat gebeuren is nog niet echt uitgewerkt.

Bij het speerpunt circulaire economie: grondstoffen en ketens kunnen we ons vinden in de genoemde doelen, deze zijn in lijn met ons eigen uitvoeringsprogramma. We geven u daarbij de volgende specifieke punten mee.

- De eerste twee doelen (6 productieketens circulair maken, en alle gemeentes kopen circulair in) zijn wel behoorlijk stevig en in lijn met de doelen van Arnhem. Echter de genoemde activiteiten lijken niet echt te leiden tot het bereiken van deze doelen. Kan de regio als organisatie er wel voor zorgen dat de hele keten voor zonnepanelen circulair wordt? We kunnen er hooguit aan bijdragen. De acties die hieraan gekoppeld zijn (het vergroten van het inzicht in grondstofstromen en het ontwikkelen van grondstoffenhubs) leiden niet persé tot een geheel circulaire keten. Het is eigenlijk ook nog de vraag of voor al de genoemde product/materiaalstromen wel echt hubs nodig zijn. Is dat niet deel van het onderzoek dat nu door Royal Haskoning-DHV wordt uitgevoerd?
- Het actiepunt over gedragsbeïnvloeding komt een beetje uit het niets. Hoe draagt dat bij aan de genoemde doelen? Ook dit is vrij passief geformuleerd: het ‘delen’ van landelijke of projectgebonden programma’s.
- De financiële verantwoording is weinig gedetailleerd. Een nadere detaillering naar specifieke activiteiten zou wenselijk zijn, ook in relatie tot de extra bijdrage die vanuit de gemeenten gevraagd wordt.

Voor wat betreft het speerpunt water en klimaatadaptatie worden de volgende activiteiten benoemd die een logische verdieping zijn op de activiteiten die voor 2021-2022 zijn genoemd. Regionaal gaan we voor: afstemmen van de opgaven die uit de RAS[1]’sen naar voren komen om zodoende van elkaar te leren; klimaatbestendig bouwen is een belangrijke ambitie en opgave voor de regio (en Nederland); delen van kennis over klimaatproeftuinen en vergroeningsprojecten, waaronder ondersteuning vanuit de GMR van de kennisagenda die momenteel voor Lifeport Circular Lab wordt ontwikkeld.
We geven u daarbij de volgende specifieke punten mee.

- De activiteiten sluiten goed aan bij de prioriteiten die we zelf hebben gesteld met betrekking tot klimaatadaptatie; zowel in onze eigen strategie als de RAS en zijn wat ons betreft ook de belangrijkste focuspunten voor nu in de regio. Komende jaren kunnen zich andere thema’s aandienen waarvoor we dan moeten bekijken of we die ook regionaal kunnen oppakken.

Ten aanzien van het speerpunt energietransitie heeft de regionale samenwerking in de afgelopen jaren geleid tot meerdere goede resultaten: de regionale energiestrategie (RES) 1.0 is opgesteld en unaniem vastgesteld, met een goed bod als bijdrage aan het landelijke Klimaatakkoord; de regionale inkoop van elektriciteit heeft geleid tot het inkopen van elektriciteit die per maart 2022 100% opgewekt wordt binnen de regio. We geven u daarbij de volgende specifieke punten mee.

- Het is belangrijk voor Arnhem dat de samenwerking op deze projecten wordt voortgezet. Arnhem is voor het behalen van haar energie/CO2-doelstellingen sterk afhankelijk van de regiogemeenten.

[1] RAS staat voor Regionale Adaptatie Strategie

Ook hebben de projecten die worden gestart op het gebied van energieopslag, expertisecentrum voor bedrijven en monitoring een meerwaarde voor Arnhem.

- In de regionale agenda zou op pagina's 43 en 57 nadrukkelijker aandacht moeten worden besteed aan de koppeling en koppelkansen tussen RES en groene groeiregio/verstedelijkings-strategie. Dé uitdaging voor de komende jaren zit in het zo goed mogelijk benutten van de schaarse ruimte in onze regio, met aandacht voor alle belangen. Dit is ook een duidelijk aandachtspunt in de uitvoering.
- Op pagina 68 wordt verwezen naar paragraaf 9.1 over overhead. Er zit geen paragraaf 9.1 in de agenda.
- De agenda en begroting zijn herkenbaar en logisch. Wel zou het goed zijn om op pagina 69 al duidelijk aan te geven dat eventuele kosten voor de RES vanaf 2023 nog niet zijn begroot in de inwonersbijdrage van € 0,93 voor circulaire regio. Bijvoorbeeld met een voetnoot bij het bedrag € 0,93. En dat dit als gevolg kan hebben dat ook in 2023 een incidentele bijdrage gevraagd wordt van alle deelnemende gemeenten, afhankelijk van de middelen die het Rijk aan de regio beschikbaar gaat stellen. Dit is ook gebeurd in 2022. Pas in paragraaf 11.2 wordt hier aandacht aan besteed, dat is laat in het stuk. En graag ook in 11.2.3 deze notie opnemen.

Ontspannen regio

De agenda voor de opgave ontspannen regio is herkenbaar en logisch. De projecten zijn van toegevoegde waarde voor Arnhem. De agenda bouwt logisch voort op de voorgaande jaren.
In deze zienswijze geven wij de volgende algemene opmerking mee:

- In de beschrijving van opgave (vanaf p.46) wordt de integraliteit aangehaald. Deze integraliteit ontbreekt echter wanneer de speerpunten 'per stuk' worden behandeld. Dit is een aandachtpunt in de uitvoering.

Speerpunt duurzaam toerisme: Het gaat hier om een doorontwikkeling van trajecten die in 2021 en 2022 zijn ingezet. Voor Arnhem zit de winst in betere afstemming met uitvoeringsorganisaties en de doorontwikkeling van het routesysteem in de regio.

- Aandachtspunt blijft de overlap met de Veluwesamenwerking (zowel thematisch als geografisch). We moeten scherp blijven dat de agenda's elkaar complementeren en niet gaan beconcurreren en er geen dubbelingen ontstaan.

Bij het speerpunt bruisende binnensteden, krachtige kernen blijft het zoeken wat de rol van de regio binnen dit vraagstuk precies is. Daarom geven we u in deze zienswijze de volgende opmerkingen mee:

- De agenda zoals nu opgesteld wekt hoge verwachtingen die mogelijk niet nagekomen kunnen worden: het aanpakken van leegstand en verbeteren van leefbaarheid in de centra zijn grote opgaven. Hoe dragen de acties van de regio hier aan bij? Hoe wil de regio dit organiseren, in relatie tot de toch magere begroting?

- Daarnaast missen we in het speerpunt de brede blik op de ontwikkelingen van deze tijd. Kunnen onze binnensteden en kernen de verwachte groei van de regio aan? Hoe staan de binnensteden en kernen er voor in relatie tot klimaat, cultuur en toerisme? Welke acties zijn nodig om dit de komende jaren in goede banen te leiden?
- Als laatst willen we de sterke relatie tussen dit speerpunt en de opgave productieve regio benoemen. De doelen komen sterk overeen. Van belang is om de komende jaren deze relatie op inhoud blijvend te maken.

Speerpunt groen-blauw raamwerk: wij vinden dit een belangrijk speerpunt. Het raamwerk vormt een belangrijke randvoorwaarde voor (stedelijke) groei. We hebben geen specifieke opmerkingen.

Bij het speerpunt cultuur en erfgoed geven wij graag het volgende punt mee:
- Wat opvalt is de naam van dit speerpunt: “cultuur en erfgoed”. Dit geeft mogelijk een verkeerd beeld omdat het niet over fysieke erfgoed gaat, dit komt onder andere terug in duurzaam toerisme en groen-blauw raamwerk. We zien dit in de definitieve versie graag aangepast naar sec ‘cultuur’.

Groene groeiregio
Wij hebben in de zienswijzebrief reeds aangegeven veel belang te hechten aan de samenhangende aanpak van de ruimtelijk opgaven in onze regio. In het verlengde daarvan merken wij ten aanzien van de speerpunten Wonen in balans; versnellen van de woningbouw; Leefomgeving, verbinden van de ruimtelijke opgaven het volgende op.
- Wij kunnen ons vinden in de koers van deze opgave die voortbouwt op de strategie, met de verstedelijkingsstrategie en de woondeal, die de afgelopen jaren is ingezet, waarbij voldoende wendbaarheid behouden moet worden om uitvoering te geven aan het te sluiten verstedelijkingsakkoord en uitvoeringsprogramma in 2022.